

लोकतान्त्रिक मूल्य र मान्यता (Democratic values & Norms)

Achyut Mani Neupane
Joint Attorney
9851169888

What is Democracy ?

- Democracy भनेको जनताद्वारा शासन गर्नु हो । यसमा अधिकार कानून द्वारा नै Limited हुन्छ भने व्यक्तिको अधिकारको respect र protect गरिएको हुन्छ । नेपाल, भारत, अमेरीका, जर्मनी, जापान आदि यसका उदाहरण हुन् ।
- प्रजातन्त्रमा जुन कुराको expectation गरिन्छ, त्यो नै norms & values हो ।

contd...

- Democracy is government of the people, by the people and for the people.
- It is Government of a community in which all citizens have the right & opportunity to participate.
- People are the ultimate source of authority and are sovereign.
- यसले political system लाई जनाउछ, जसमा जनताद्वारा निर्वाचनबाट सरकार निर्माण हुन्छ, freedom of speech हुन्छ । राज्यमा विभिन्न दल हुन्छन् । अनि right to vote हुन्छ ।
- यो majority rule मा आधारित हुन्छ । तर minority rights पनि संगै guaranteed हुन्छ ।
- लोकतान्त्रिक शासन व्यवस्थाको basic principle नै लोकतान्त्रिक मूल्य मान्यता हो ।

लोकतन्त्रको सिद्धान्त / विशेषता

- ◉ Popular sovereignty : सरकारको authority को ultimate source भनेकै जनता हुन् । जनताको consent बमोजिम govern गर्ने अधिकार सरकारलाई हुन्छ ।
- ◉ Majority rule and minority rights protected: बहुमत ल्याउनेले शासन गर्छ तर अल्पमतको पनि अधिकार रहन्छ । political parties हुन्छन् ।
- ◉ Limited government: संविधान र कानून बमोजिम सरकारको power limited हुन्छ ।
- ◉ Mechanism of institutional and procedural limitation on powers of govt. : -separation of power, check & balances, due process of law, leadership succession through elections. निर्वाचनले सरकारको निश्चितता दिन्छ । अवधि निश्चित हुन्छ र governmental authority transferred हुन्छ ।
- ◉ Constitution & Laws

What are the core values ?

- ◎ **Personal autonomy** (व्यक्तिगत स्वतन्त्रता)
- ◎ **Political values** (राजनीतिक मूल्य)
 - **Participation** (सहभागिता)
 - **Accountability** (जवाफदेही)
 - **Transparency** (पारदर्शी)
 - **Rationality** (औचित्यता)
- ◎ **Legal values** (कानूनी मूल्य)
 - **Equality** (समानता)
 - **Due process** (उचित प्रकृया)
- ◎ **Social values** (सामाजिक मूल्य)
 - **Trust** (विश्वास)
 - **Social connection**
 - **Co-operation** (समन्वय)
 - **Civic virtue** (नागरिक गुण)

- ⊙ अर्थात् लोकतान्त्रिक मूल्य, मान्यता भनेको life, liberty, pursuit of happiness, common good, justice, equality, diversity, truth, popular sovereignty / patriotism आदि हुन् ।
- ⊙ Democracy, rule of law, individual liberty, mutual respect, civic duty यी सबै norms & values नेपालको लोकतान्त्रिक शासन पद्धतिका समेत values हुन् ।

Fundamental values

- ◉ basic rights: सरकारको पहिलो उद्देश्य जनताको fundamental rights को protection गर्नु हो । जस्तै life liberty, property economic & social (employment, health care, education_ rights आदि
- ◉ freedom of conscience & expression: संवैधानिक लोकतन्त्रले यसको संरक्षण गर्छ । यो व्यक्तित्व विकासको लागि आवश्यक छ ।
- ◉ Privacy & civil society: व्यक्ति, परिवार, धर्म र अन्य कृयाकलापको मान्यता यसले दिन्छ ।
- ◉ Promotes Justice: distributive, corrective justice, procedural
- ◉ Equality: राजनीतिक प्रणालीमा सबै नागरिक सहभागी हुन पाउँछन् । (political equality) र gender, age, race, ethnicity, religious, political beliefs, class or economic status को आधारमा law ले discriminate गर्दैन (equal opportunity to improve their material well being (economic equality)
- ◉ Openness : free press, free marketplace of idea, information

What are the merits of the values of democracy ?

- ① लोकतन्त्र मानव जिवनकोलागि आवश्यक छ । (right to choose, freedom)
- ② लोकतन्त्रको परिणाम जनतामा प्राप्त हुन्छ । (equality, tolerance, participation, access)
- ❖ जनतालाई कतिसम्म democratic values दिइएको छ र शासन र सरकार कुन प्रकृयाले वनेको अनि चलेको छ यो महत्वपूर्ण कुरा हो । किनकी democratic system मा सरकारको stability भनेको यसको legitimacy मा भर पर्छ ।

Contd...

- राज्यका अंगको शक्तिको पृथकीकरण र सन्तुलन, नागरिक स्वतन्त्रता, वाक स्वतन्त्रता, जनसहभागिता, राज्यसंगै निजि क्षेत्र र नागरिक समाज विचको सम्बन्ध र विकास लोकतान्त्रिक मूल्य मान्यतामा आएका परिवर्तन हुन् । Democracy ले जनचाहना, परिवर्तन र परिणाम बुझ्नु र ल्याउनुपर्छ । जनताको समर्थन र चाहना प्रजातन्त्र हो । राजनीतिक कारणले, राजनीतिक व्यक्तिको कारणले लोकतन्त्रमा crisis आएको हुन सक्छ । विश्वासको संकट र वैधताको प्रश्न उठेको politics को कारणले हुन सक्छ तर शासन व्यवस्थामा लोकतन्त्रको विकल्प देखिएको छैन । democracy भन्दा पनि जनताले अरु नै केही व्यवस्था चाहेको कारण democracy को crisis भएको हैन । जनता, जो democracy को यो चरणमा असन्तुष्ट छन्, पूर्ण लोकतन्त्र चाहन्छन् । बरु नाम मात्रको लोकतन्त्र र लोकतन्त्रको नाममा भएको निरंकुश र मनपरितन्त्रबाट असन्तुष्ट छन् । त्यसैले, democracy मा democratic values and norms आवश्यक छ ।

what characteristics of citizens enable constitutional democracy to flourish ?

Democracy को विकास र value को लागि नागरिकता,

- 1 Knowledge & skill हुनुपर्छ । सहभागिता, शिक्षा, सिप, कानूनी ज्ञान, civic knowledge of political , economic, social history of their own country
- 2 जिम्मेवारी/दायित्व: परिवार समाज प्रति, compassion, loyalty
- 3 नागरिकता/मौलिकहक/ स्वतन्त्रता र समानता हुनुपर्छ ।

Three Basic types of democracy :

जुनसुकै किसिमको प्रजातन्त्रले पनि धर्षी या तजभ उभयउभि र उगदष्टि बाबष्टि निश्चित र व्यवस्थित गर्छ .

Direct democracy	Presidential democracy	Parliamentary democracy
switzerland	USA, France	Uk, Germany, Nepal
Head of the state सामान्यतः सरकार हुन्छ	President	may be monarch or elected person
Government संसदबाट निर्वाचित	राष्ट्रपतिले मन्त्री nominate	बहुमतको आधारमा संसदबाट सरकार बन्ने
parliament विरुद्ध हुदैन	निश्चित समयको लागि हुन्छ	निश्चित समयको लागि ःमष्ककयगितप्यल हुन सक्छ
Minister संसद सदस्य हुनुपर्दैन	हुनुपर्दैन	मन्त्रिहरु parliament sf] elected member हुनुपर्छ
people in strong position र जनमत संग्रह हुन्छ	president in strong position/ खभतय हुन्छ ।	Strong position of the political parties